

ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

๑. อะไร เรียกว่า อักษร พยัญชนะ และนิคคหิต ฯ ในคำทั้ง ๓ นั้น คำไหน แปลว่าอย่างไร ฯ
๒. การลงอาคมในพยัญชนะสนธิและนิคคหิตสนธิ มีลักษณะต่างกันอย่างไร ฯ อภพุโพทานาหฺ เป็นสนธิอะไร ฯ ตัดและต่ออย่างไร ฯ
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้
 - ก. คุณนามเช่นไร ชื่ออดีตวิเสส ฯ
 - ข. อุปาสิกะ มีวิธีทำตัวอย่างไร ฯ
 - ค. สกฺุจี แปลว่าอะไร ฯ เป็นวจนะและลึงค์อะไร ฯ
 - ฃ. อุมฺห เป็นสัพพนามชนิดไหน เป็นได้กี่ลึงค์ ฯ
 - ง. อาวุโส เป็นคำสำหรับเรียกใคร ฯ
๔. ธาตุคืออะไร ฯ ทำนรวรรวมจัดไว้เป็นกี่หมวด ฯ อะไรบ้าง ฯ สมิขฺมตฺ, ปจฺจสฺโสสุํ ประกอบด้วยเครื่องปรุงอะไรบ้าง ฯ
๕. กิตกัณฺฐํ เป็นชื่อของอะไร ฯ แบ่งเป็นเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ อุปฺปาโท, ภิกฺขุขาจาร์ (จัน) ลงปัจจัยอะไร ฯ เป็นรูป สาธนะ และปัจจัยอะไร จงตั้งวิเคราะห์ห้มาดู ฯ
๖. อะไรชื่อว่าทิกฺขุสมาส ฯ ทิกฺขุสมาส กับ วิเสสนบุพพท กัมมชารยสมาส ต่างกันอย่างไร ฯ อกุสลเจตนา เป็นสมาสอะไรบ้าง จงตั้งวิเคราะห์ห้มาตามลำดับ ฯ
๗. ปุรณตฺถทริตฺ มีปัจจัยเท่าไร ฯ อะไรบ้าง ฯ เตปิฏฺโก (เถโร), ปญฺจชา, ภาคินี (อดีต) ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตฺถทริตฺไหน ฯ จงตั้งวิเคราะห์ห้มาดู ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓

ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. เสียงก็ดี ตัวหนังสือก็ดี เรียกว่า อักษร อักษรที่เหลือจากสระนั้น ๓๓ ตัว มี ก เป็นต้น มีนิคคหิตเป็นที่สุด เรียกว่า พยัญชนะ พยัญชนะ คือ อ เรียกว่า นิคคหิต ฯ

ในคำทั้ง ๓ นั้น คำว่า อักษร แปลว่า ไม่รู้จักสั้นอย่าง ๑ ไม่เป็นของแข็งอย่าง ๑ พยัญชนะ แปลว่า ทำเนื่อความให้ปรากฏ นิคคหิต แปลว่า กดสระ หรือกรณ์ คืออวัยวะที่ทำเสียง เวลาเมื่อจะว่าไม่ต้องอ้าปากเกินกว่าปกติ เหมือนที่ฆสระ ฯ

๒. มีลักษณะต่างกันอย่างนี้ คือ การลงอาคมในพยัญชนะสนธิ ถ้ามีสระอยู่เบื้องหลัง ลงพยัญชนะอาคม ๘ ตัว คือ ข ว ม ท น ต ร พ ได้บ้าง ตัวอย่างเช่น ข อาคม ขลา - อิทำ เป็น ขลาอิทำ ว อาคม อุ - ทิกขติ เป็น วุทิกขติ เป็นต้น ในสัทพณินตีว่าลง ห อาคมก็ได้ ตัวอย่างเช่น สุ - อขุ เป็น สุหุ

ส่วนการลงอาคมนิคคหิตสนธิ เมื่อสระก็ดี พยัญชนะก็ดี อยู่เบื้องหลังลงนิคคหิตอาคมได้บ้าง ตัวอย่างเช่น อว-สิโร เป็น อวสิโร เป็นต้น ฯ

อกพุโทพานาหิ เป็นสระสนธิ ตัดเป็น อกพุโ - อิทานิ - อหิ

ระหว่าง อกพุโ - อิทานิ ถ้าสระ ๒ ตัวมีรูปไม่เสมอกัน ลบสระเบื้องปลาย บ้างก็ได้ คือ ลบสระ อิ ที่ศัพท์ อิทานิ เสีย ต่อเป็น อกพุโพานิ ฯ

ระหว่าง อกพุโพานิ - อหิ สระทั้งสอง คือ สระหน้าและสระหลังมีรูปไม่เสมอกัน ลบสระหน้า คือ ลบ อิ ที่ อกพุโพานิ แล้วที่ฆะสระหลังคือ อ ที่ อหิ ต่อเป็น อกพุโพานาหิ ฯ

๓. ได้ตอบคำถามต่อไปนี้ คือ

ก. คุณนามที่แสดงลักษณะของนามนามว่าดีที่สุด หรือชั่วที่สุด เหมือนคำว่า ปณฺฑิตตโม เป็นบัณฑิตที่สุด ปาปตโม เป็นบาปที่สุด ชื่ออติวิเสส ฯ

ข. อุปาสิกะ มีวิธีทำตัวอย่างนี้ คือ อุปาสิกะ ศัพท์เดิมเป็น อุปาสิกา ลง สติ อาลปนวิภัตติ แปลง อา กับ สติ เป็น เอ สำเร็จรูปเป็น อุปาสิกะ ฯ

ค. สฎฺฐิ แปลว่า หกสิบ ฯ เป็นเอกวจนะและอิตถิลिङ्ค้อย่างเดียว ฯ

ฌ. อมฺหุ ศัพท์ เป็นศัพท์นามชนิดปฺริสศัพท์นาม ฯ เป็นได้ ๒ ลิङ्ค์ คือ ปฺรุลิङ्ค์และอิตถิลิङ्ค์ ฯ

ง. อาวุโส เป็นคำสำหรับบรรพชิตที่มีพรรษามากกว่าเรียกบรรพชิตที่มีพรรษาน้อยกว่า และสำหรับบรรพชิตเรียกกฤหัสถ์ ฯ

๔. ชาติ คือ กิริยาศัพท์ที่เป็นมูลราก ให้เครื่องปรุงเหล่าอื่น คือ วิภัตติ กาล บทวจนะ บุรุษ วาจก และปัจจัย เข้าประกอบ แปลว่า ความทรงไว้ คือ ทรงไว้ซึ่งเนื้อความของตนไม่เปลี่ยนแปลง

ท่านรวบรวมจัดไว้เป็น ๘ หมวด คือ

๑. หมวด ภู ชาติ

๒. หมวด รุชฺ ชาติ

๓. หมวด ทิว ชาติ

๔. หมวด สุ ชาติ

๕. หมวด กิ ชาติ

๖. หมวด คหฺ ชาติ

๗. หมวด ตนฺ ชาติ

๘. หมวด จุรฺ ชาติ

สมิขฺมฺตุ ประกอบด้วยเครื่องปรุง คือ สํ บทหน้า อิหฺ ชาติ ในความสำเร็จ ย ปัจจัย ตฺ ปฺญฺยามีวิภัตติ ฯ

ปฺจฺจสุโสสุ ประกอบด้วยเครื่องปรุง คือ ปฺภู บทหน้า อ บทหน้า สฺ ชาติ ในความพึงลง อ ปัจจัย สฺ อาคม และ อุ อັชชตฺตนิวิภัตติ ฯ

๕. กิตกัณฺนั้นเป็นชื่อของศัพท์ที่ท่านประกอบด้วยปัจจัยหฺมฺหนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องกำหนดหมายเนื้อความของนามศัพท์ และกิริยาศัพท์ต่าง ๆ กัน แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ เป็นนามศัพท์อย่างหนึ่ง เป็นกิริยาศัพท์อย่างหนึ่ง หรือเป็นนามศัพท์ คือนามกิตกัอย่างหนึ่ง เป็นกิริยาศัพท์ คือกิริยากิตกัอย่างหนึ่ง ฯ

อุปฺปาโท เป็นถาวรรูป ภาวสาธนะ ตั้งวิเคราะห์ว่า อุปฺปชฺชเตติ อุปฺปาโท หรือ อุปฺปชฺชนํ อุปฺปาโท หรือ อุปฺปชฺชิตพฺพนฺติ อุปฺปาโท ฯ

ภิกษาจารย์ (จามน์) เป็นกัณฑ์รูป อธิกรณสาธนะ ตั้งวิเคราะห์ว่า ภิกษา
จรนุติ เอตถาคติ ภิกษาจารย์ (จามน์)

๖. กัมมชารยสมาส มีสังขยาอยู่ข้างหน้า ชื่อว่าทิกุสมาส ฯ

ต่างกันอย่างไร คือ ทิกุสมาส คือ กัมมชารยสมาส ชนิดที่มีปกติสังขยา
ที่เป็นคุณนามอยู่ข้างหน้า ตัวประธานอยู่ข้างหลัง อย่างนี้ ตโย โลกา
= ติโลกั โลก ๓ จตสุโส ทิสสา = จตทุทิสสา ทิส ๔ เป็นต้น ฯ

ส่วนวิเสสนบุพพบท กัมมชารยสมาส มีบทวิเสสนะอยู่ข้างหน้า
บทประธานอยู่ข้างหลัง อย่างนี้ มหนุโต ปุริโส = มหาปุริโส บุรุษใหญ่
นินฺลํ อูปปถํ = นินฺลูปถํ ดอกอุบลเขียว เป็นต้น แม้มีปุณณสังขยาอยู่ข้างหน้า
อย่างนี้ ปจโม ปุริโส = ปจมปุริโส บุรุษที่ ๑ ก็จัดเป็นวิเสสนบุพพบท
กัมมชารยสมาส ฯ

อกุสลเจตนา เป็นวิเสสนบุพพบท กัมมชารยสมาส มี น บุพพบท
กัมมชารยสมาส เป็นภายใน ตั้งวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

น.บุพ.กัม.วิ. น กุสลา อกุสลา (เจตนา)

วิ.บุพ.กัม.วิ. อกุสลา เจตนา อกุสลเจตนา

หรือ วิ. อกุสลา จ สา เจตนา จาติ อกุสลเจตนา ฯ

๗. ในปุณณตัทธิต มีปัจจัย ๕ ตัว คือ ดยิ ถ จ ม อี ฯ

เตปิฏโก (เถโร) ลง ณ ปัจจัย ในราคาติตัทธิต ตั้งวิเคราะห์ว่า
ติปิฏกั ชาเรตฺติ เตปิฏโก (เถโร) ฯ

ปญฺจธา ลง ธา ปัจจัย ในวิภาคตัทธิต ตั้งวิเคราะห์ว่า ปญฺจหิ วิภาเคหิ
ปญฺจธา ฯ

ภาคินิ (อิตุถิ) ลง อี ปัจจัย ในคทสสัตถิตัทธิต ตั้งวิเคราะห์ว่า
ภาโค อสุสา อตุถิติ ภาคินิ (อิตุถิ) ฯ